

Dr. Körmendy Kinga laudációja Buday Miklóstól*

Dr. Körmendy Kinga könyvtáros, kéziratár, kodikológus – a könyvtárosok védőszentjének – Szent Lőrincnek a napján született, augusztus 10-én, 1945-ben Zalaszentgróton.

A Pápai Petőfi Sándor Gimnáziumban, az egykori Református Gimnázium épületében érettségizett, és az ELTE Bölcsészettudományi Kar könyvtár-latin szakán folytatta tanulmányait. Speciális kollégium keretében a 3-4-5 évfolyamok alatt Mezey László és Csapodi Csaba professzorok vezetik be a középkori írásbeliség, az ősnymtatványok és a kódexek világába. 1969-ben latin szakos tanári, illetve könyvtárosi oklevelet szerzett.

Csapodi Csaba akkoriban az MTA Könyvtára Kézirattárának osztályvezetője volt. Személyes felelősséget vállalva meghívta munkatársának a tanítványát.

Körmendy Kinga egymunkahelyes könyvtáros, főkönyvtáros, majd osztályvezető-helyettes. A Kézirattárban már kezdetben speciális területet bíztak rá, kéziratok hagyatékok feldolgozása volt a feladata. Ez sok műfajú munka, amely vegyes tartalmú (kézirat, fotó, oklevél, szerződés, bizonyítvány stb.), többnyelvű dokumentum-halmaz megismerését és feltárását jelenti olyan módon, hogy végül a hagyatékban szereplő összes tétel egységes rendszerű katalógusba kerülhet. A katalógus áttekintést ad a hagyaték tartamáról, lehetővé teszi, hogy a kutatók megtalálhassák azt, amire szükségük van.

A kéziratárban olyan közösségben dolgozhatott, amelyik párját ritkítja. A főnökei is nagy tudású specialistákként segítették a munkáját, a korábban említett Csapodi Csaba után F. Csanak Dóra felügyelte tevékenységét, akinek a nevéhez fűződik a levelezés-kiadás alapelveinek és módszertanának kidolgozása.

Kézirattárosként újkori és kortárs tudósok, írók, költők kéziratok hagyatékának feldolgozását végezte el, így többek között Pilinszky János, Szabó Lőrinc, Angyal Dávid, Hajnal István, Eötvös Lóránd hagyatékát dolgozta fel.

Kodikológusként pedig Esztergom középkori kódexeivel, könyv- és könyvtártörténettel foglalkozik, és többek között feldolgozza a Knauz-hagyaték kódextöredékeit és az esztergomi egyház középkori könyvtárának sorsát, amely alapján szerzett PhD-fokozatot. E témakörben legjelentősebb műve a középkori iskolázás történetének feldolgozása: a *Studentes extra regnum*. Esztergomi kanonokok egyetemjárása és könyvhasználata 1183–1543.

Rómában, Bécsben, Krakóban járt hosszabb szakmai tanulmányúton, elsősorban a középkori magyarországi használatú kódexek azonosításának céljából.

Publikációi magyar, német, és francia nyelven jelentek meg.

Külön kell szólni a számunkra legfontosabb munkájáról, az MTA Könyvtára Kézirattárában őrzött legnagyobb hagyatékról, a Széchenyi-gyűjteményről, és ezzel kapcsolatban Körmendy Kinga szép szolgálatáról és érdemeiről.

A huszadik század első felében kiterjedt gyűjtőmunka után az akadémia épületében létrejött az I. emeleten a mai Széchenyi térre és az Akadémia utcára néző ablakokkal a Széchenyi Múzeum. Itt őriztek minden iratot, könyvet, műalkotást, dokumentumot. A múzeum igazgatója Viszota Gyula volt, aki a két háború között hatalmas munkát végzett a Széchenyi-életmű feltárása és publikálása terén. A II. világháborúban a Széchenyi-kéziratokat biztonságba helyezték, viszont az Akadémia épülete és a múzeum is megsérült. A háború után 1949-ben átszervezték az Akadémiát, megszüntették a Széchenyi Múzeumot, a könyvek a könyvtárba, a kéziratok a kéziratárba kerültek, ahol, azóta is tűzbiztos pánccszobában őrzik több más becses kézirat-gyűjteménnyel együtt

A hagyaték nem volt kutatható, mert a gyűjtemény rendezés alatt állt. A hatalmas irategyüttes rendezésének feladata évtizedeken keresztül kihívás volt a kéziratárnak. Különleges Széchenyi hagyatékának kezelése azért is, mert írásaiban váltogatta a német, latin, francia, angol nyelveket.

H. Boros Vilma, később Csapodi Csaba belekezdtek a Széchenyi-gyűjtemény rendezésbe, de végül is ezt az ő munkájukra támaszkodva Körmendy Kinga végezte el.

1972-ben – mondhatjuk, a betanulási időszak után – a fiatal kutatóra bízta főnöke ezt a feladatot. Visszaemlékezve erre az időszakra Körmendy Kinga úgy fogalmazott, hogy öt évig együtt élt, együtt lélegzett Széchenyivel. A levéltárost is – mint oly sok embert, aki elmélyed a Széchenyi-életműben – magával ragadta Széchenyi világa, és a jó szelleme, a kései feleség, Crescence. Kitágította a látókörét és életének legnagyobb ajándékaként értékeli ezt a találkozást Széchenyivel.

Tudósi alaposággal, darabról-darabra vizsgálta, aprólékos munkával mérte fel a kéziratok életművet, rendszerbe fogta és így katalogizálta. 1976-ban fejezte be a munkát, amikor is könyv formájában megjelenhetett a Széchenyi-gyűjtemény katalógusa. Óriási munkát végzett. Csak nagyon halkán mondja és nagyon szerényen büszke arra, hogy munkája nyomán a személye – a minden egyes kézirat tétel lapjára felírt jelzet alapján – most már visszavonhatatlanul kapcsolódik Széchenyihez, a Széchenyi-életműhöz.

Ő – túl a katalóguson –, méltán másképp ismeri Széchenyit, mint mi, akik a feldolgozott szövegváltozatok –, ha tetszik a kritikai kiadások alapján vizsgálódunk. Körmendy Kinga először azt a papírt látja, ami üresen kerül a gróf asztalára, és majd ezeken születnek meg a Hitel, a Világ, vagy a Blick fogalmazványai, javításai. A vívódás folyamatát is érzékeli. Csupa javítás egy kézirat, látja, hogyan próbálta Széchenyi közelíteni mondanivalóját úgy, hogy elérje azt a célt, amit akart. Gondolatait úgy vitte végig, hogy azok sikeresek legyenek.

Mindez túlmutat a kéziratárosi szakmán és inkább a művek keletkezéstörténetéhez tartoznak. Meg is jegyzi, hogy „érzelmeiről kéziratár nem nyilatkozhat!”

Ez a rendszerező munka – más eseményekkel együtt – lehetővé tette, hogy a Széchenyi iránt megnőtt társadalmi és tudományos érdeklődés új alapokra helyeződjön. Csak pár dátum: 1972 – a világháború után 27 évre – jelent meg az első tanulmány Gergely Andrásról: Széchenyi eszmerendszerének kialakulása címmel, 1973-ban nyílt meg a nagycenki Széchenyi István Emlékmúzeum, a felújított kastélyépületben, dr. Környei Attila múzeum igazgató példaadó előmunkálataival, és 1978-ban jelenik meg Györffy Miklós és Jékely Zoltán fordításában a nagy hatású magyar nyelvű Napló, Oltváni Ambrus Széchenyi naplóstudósítása. Ebbe a hullámba tartozik Körmendy Kinga: Széchenyi-gyűjteménye.

A katalógus összeállítása után új feladatokat kap, de a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában mindig a Széchenyi-gyűjtemény gazdája, referense maradt nyugdíjazásáig.

Körmendy Kingát a minden irányú segítőkészség, a nagy tárgyi tudás, a tudósi precizitás és a tudománnyal szembeni alázat és szerénység vezette pályáján. Ezen tulajdonságok segítségével fejlődött, és ért el kiemelkedő eredményeket. Munkáját gróf Széchenyi István születésének bicentenáriumán Széchenyi István-émlékéremmel, nyugdíjazásakor, 2008-ban Bibliotéka Emlékérem díjjal ismerték el.

Dr. Körmendy Kinga a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára Kézirattárában teljesített négy évtizedes szolgálatát, kiemelve a Széchenyi-hagyaték feldolgozását – amely széles körben lehetővé tette az életmű megismerését –, a Széchenyi Társaság gróf Széchenyi István szellemi öröksége folytatásaként értékeli, és ezért a Széchenyi Társaság Díja kitüntető elismerésben részesíti.

Munkáját emlékéremmel köszönjük meg.

** Elhangzott gróf Széchenyi István 221-dik születésnapjára Emlékülésén 2012. szeptember 21-én a Magyar Tudományos Akadémia felolvasótermében.*